

УЧАСТЬ УКРАЇНСЬКОЇ ПРАВОСЛАВНОЇ ЦЕРКВИ МОСКОВСЬКОГО ПАТРІАРХАТУ У ВИБОРАХ ПРЕЗИДЕНТА УКРАЇНИ В 2004 РОЦІ

Церква завжди посідала одне з провідних місць в українському суспільстві. Навіть за часів більшовицького правління український народ залишався одним з найбільш віруючих в Європі. Не тільки глибоковіруючі, але і завзяті в минулому атеїсти, в останні роки, починають регулярно відвідувати релігійні установи.

Доказом цього служать соціологічні дослідження, які проводились на території України в 1991-2002 рр., що виявили чітку тенденцію зростання числа осіб, які прихильно ставляться до релігії. У 1991 р., за даними опитання здійсненого інститутом філософії, тих хто декларував себе віруючими, було 43% [14, 146], за даними Київського міжнародного інституту соціології – 48% опитаних [13, 3]. У 2000 р., згідно з результатами Українського центру економічних і політичних досліджень, віруючими вважали себе вже 57,8%, а у жовтні 2002 р. їх чисельність зросла до 60,2% [5, 83-98].

Слід зазначити, що серед православних половину складають „просто православні”, але порівняно з 2000 р. їх кількість зменшилась. Розподіл між тими, хто відніс себе до УПЦ в єдності з Московським патріархатом і до УПЦ Київського патріархату є такою: УПЦ МП 14,8% опитаних і 23,9% до УПЦ КП. 6,9% опитаних ідентифікували себе з греко-католицизмом, 2,4% з УАПЦ, 2,2% з протестантизмом, 0,8% з римо-католицизмом, 0,7% з ісламом і по 0,1% з іудаїзмом і індуїзмом, язичництвом. Але тільки перших п'ять показників знаходяться в межах статистичної значущості, інші є лише ілюстративними. За цими даними можна з впевненістю стверджувати, що Україна є православною державою [4, 8-13].

Згідно даних Державного комітету у справах релігії в Україні налічуються громади, статuti яких зареєстровані у встановленому законом порядку, таким чином: 10310 УПЦ МП, 3352 УПЦ КП, 3328 УГКЦ, 2311 ВСО ЄХБ, 1154 УАПЦ, 1349 ВС ХВЄ (п'ятидесятники), 941 Адвентисти сьомого дня, 854 РКЦ і інші менш чисельні громади. Загалом по Україні нараховується 27579 громад. (станом на 2004р.) [12, 31-34].

Що стосується даних по Закарпатській області то згідно відомостей Держкомітету у справах релігії на 2003 р. розподіл між громадами виглядає так: 574 УПЦ МП, 407 Протестантські, 344 Греко-католицькі, 91 Римо-католицькі, 18 УПЦ КП, 1 УАПЦ, 1 Старообр., та 35 інших. (станом на 2004р.) [11, 35-38]

За Законом „Про свободу совісті та релігійні організації” і в відповідності до Конституції України, Церква є відокремленою від держави, будучи органічною частиною нашого суспільства. Зауважу також, що вона не може брати участі у діяльності політичних партій і не може надавати

політичним партіям фінансової підтримки, не висуває кандидатів до органів влади, не веде агітації або фінансування виборчих компаній кандидатів до цих органів. Але на привиликий жаль, релігійні інституції все частіше опиняються у самому центрі перед виборчої боротьби. Вони мають якраз те, про що лише мріють партійні лідери: потужний ідеологічний, пропагандистський апарат; віками відпрацьовані механізми „перекладу” доволі складних ідей на буденну мову; глибоко ешеловану структуру; обов’язковість рішень вищестоящих ланок для нижчих; справжніх лідерів. Тому на передодні виборів деякі кандидати записуються у чергу на прийом до церковних ієрархів. І їх радо зустрічають. Радо, бо знають, що приходять не прості люди, а грошовиті. Люди які зможуть переказати на потреби церкви чималі гроші. І ні кого не цікавить, що гроші переказуються не стільки через релігійні переконання, скільки за голоси віруючих, а це на мою думку, є чітким виявом фарисейства. Людей купували і ніхто не думав тоді, звідки у покупця такі гроші і яким чином вони зароблені.

В тім як говорить народний вислів: „Кожний живе за своїм розумом”. Тільки вже сьогодні нам треба чітко усвідомити – винні у наших негараздах будемо ми самі, а не Верховна Рада чи Президент, бо саме ми вибираємо собі таких депутатів та президентів, в на яких заслуговуємо. [1, 6] А Церква такими своїми діями завдає собі лише непоправної шкоди, що може відвернути від неї її вірників.

Останнім часом, дедалі популярнішим у житті Церкви стає проведення ходів, маршів, тобто масове вираження своїх вимог. У першому півріччі 2004 р. клірики Церкви провели в Києві та декількох найбільших містах країни (Донецьк, Харків, Суми) кілька багатолюдних акцій, кінцевою метою яких, на мій погляд, було не стільки вирішення конкретних питань (виділення землі під будівництво храмів, ліквідації індефікаційних кодів тощо), скільки показ своїх політичних можливостей напередодні президентських виборів 2004 р. Цим була продемонстрована здатність Церкви впливати на владу шляхом організації акції з участю великої кількості віруючих. І тут не важливо за що, або проти чого вони виступають. Тему знайти не важко, основне залучити до акції маси вірників Церкви, які б щирозсердно погоджувалися або протестували. Чи вдалося Церкві досягти поставленої мети? Частково – так, вона здатна підняти своїх вірників, але не рідко – найменш освічених і найбільш консервативно налаштованих, дуже часто – найбільш агресивних. Це засвідчили, зокрема акції, протестів проти впровадження ідентифікаційних кодів, антиглобалістські виступи православних.

Підсумовуючи розгляд стану міжконфесійних та внутрішньоконфесійних відносин в Україні, зазначимо, що загалом політична ситуація в країні (перед наближенням до президентських виборів) суттєво вплинула на релігійне життя. До речі, 45% населення вважає релігію елементом політичного життя України [15, 2-12]. На передвиборчому старті дві церкви заявили про своє переймання президентськими виборами – в молитовну практику УГКЦ було включено молитву за справедливі вибори, якою закінчувалось кожне богослужіння в храмах. До цієї ініціативи прилучилася й УПЦ КП спеціальним соборним рішенням (липень 2004 р.). Правда, зазначимо, що обидві церкви застерігають своїх кліриків від безпосередньої участі у виборчих перегонах у будь-якій формі, окрім зазначеної молитви. В УГКЦ цьому питанню була присвячена спеціальна постанова ХХІІІ сесії синоду єпископів Києво-Галицької митрополії УГКЦ, яку оприлюднила прес-служба Церкви 17 червня 2004 р. Постановою священникам Церкви заборонено балотуватися до державних органів влади всіх рівнів та органів місцевого самоврядування від будь-якої політичної партії [15, 2-12].

Що стосується головних претендентів на президентську посаду, то вони в своїх програмах обіцяють на „релігійному напрямі” наступне: „Сприяння єдності народу України, орієнтації суспільства і держави на загальнолюдські цінності – свободу, демократію, міжнаціональну і міжконфесійну злагоду, взаємну повагу і толерантність, справедливість і добро” (Віктор Ющенко); „Всебічно сприяти задоволенню релігійних потреб віруючих, міжконфесійній згоді” (Віктор Янукович) [16, 2].

Релігійні лідери з приводу майбутніх виборів висловились наступним чином:

1. **Філарет**, предстоятель Української православної церкви Київського патріархату:

„... Чим ми керуємося, коли підтримуємо того чи іншого кандидата в президенти чи в народні депутати? Ми керуємося тим чи підтримує він українську незалежність. Ну і звичайно підтримуємо такого кандидата, який підтримує саму УПЦ КП. І цим ми керувались коли підтримували на виборах в 93-му і в 91-му році Леоніда Кравчука. А вже на третіх виборах ми підтримали Леоніда Кучму. Ми переконались, що він теж стоїть на державницьких позиціях, захищає інтереси української держави. Саме такий принцип, яким керується наша церква, якого ми дотримуємося і до сьогодні. Але не залежно від цього ми, по-перше, не втручаємося у саму політику, тобто ми як церква не маємо права втручатись у політичні програми, в політику, як таку. Це означає, що ми не маємо права використовувати храми для того, щоб агітувати за того чи іншого кандидата. Якщо у нас питають яку партію ми підтримуємо, ми не можемо підтримати якусь одну партію, тому що наш принцип – це захист і розбудова української державності. Будь-яка партія, якщо вона стоїть на цих позиціях - ми її підтримаємо. Ми не обмежуємо волю наших віруючих, вони можуть голосувати за ту чи іншу партію, але ми просимо, щоб вони дотримувались цього нашого принципу, захист інтересів української держави і Української Православної Церкви Київського Патріархату. Звичайно, якщо Віктор Федорович підтримає Київський Патріархат і буде його підтримувати, то віруючі нашої церкви теж підтримують його. А якщо він у своїй програмі скаже, що він буде підтримувати тільки Московський Патріархат, то звичайно, що кожний віруючий, кожний священник буде голосувати за того, хто підтримає його церкву. А виходячи з того, що Віктор Ющенко, він схильний до підтримки не тільки КП, а підтримки Автокефальної церкви, і Української греко-католицької церкви, тобто тих церков, які стоять на позиції української державності. І тому я думаю, що не тільки наша церква, а й Греко-католицька будуть виходити якраз із цих принципів. Але ми не виключаємо, що якщо Янукович у своїй програмі буде більш говорити про підтримку Київського Патріархату, про побудову в Україні єдиної помісної православної церкви, не просто єдиної, а помісної, тобто незалежної, то, звичайно, хто кому буде подобатись, того віруючі і будуть підтримувати” [16, 3].

2. Кардинал **Любомир Гузар**, глава Української греко-католицької церкви:

„Священнослужитель втішається великим авторитетом у нашому українському суспільстві. І коли він цей авторитет використовує, щоб свідомо схилити людину в одну чи іншу сторону, чи третю, чи четверту, скільки там кандидатів буде, він робить тій людині велику кривду, моральну кривду, бо він у неї забирає право вибору. Він на неї впливає понад міру своєї компетенції. Він зловживає тим авторитетом, який він має зі свого уряду, і тим робить кривду... Бо він у тієї людини забрав би щось, що їй належить. Належить силою Конституції, належить силою права, закону. І тому церква під цим оглядом мусить, бо не сміє бути байдужою, заохочувати людей голосувати. Не сміє ніхто бути байдужим до голосування. Це є дуже фундаментальне право, велике право. Але мусить бути обережна, щоб це робити в рамці своєї компетенції і завдань... той депутат, який перед виборами або дуже недалеко до виборів купує дзвін або направляє дах, чи там якийсь робить великий вклад, одним словом, купує голоси, мені здається він себе морально дискваліфікує. Людина яка таке робить не заслуговує на нашу підтримку. Бо він має бути людиною, перш за все, чесною. Ми не можемо бути байдужими до такого великого діла, як вибори. Ми святкуємо з великою помпою свято Незалежності 24-го серпня. А ми чомусь не думаємо, що день виборів – це є велике свято демократії, народовладдя. Де люди повинні, як ми в неділю одягаємо найкращий одяг, повинні святкувати, може не так одягом, а чимось іншим. Духовно святкувати, що в цей день і вони роблять щось дуже, дуже важливе. До такого свята треба підготуватись. Мені здається, якщо ми справді хочемо бути справжніми демократами, вірити в народовладдя, то ми повинні день виборів вважати днем, дуже особливим, справді святковим днем” [16, 4].

3. **Митрофан**, вікарій Київської митрополії, архієпископ Переяслав-Хмельницький (УПЦ МП):

„...Коли хтось із священників візьме на себе таку відповідальність і буде прямо агітувати, перетворюючи церковний амвон у якусь агітаційну трибуну, то це небезпечно категорично

забороняється. До таких священиків ми будемо вживати відповідних заходів дисциплінарного покарання, тому, що ми не можемо зробити церковний амвон трибуною для якоїсь політичної агітації. Це абсолютно виключено. Люди повинні зробити свій вибір самі. Сьогодні, дякувати Богу, є засоби масової інформації, які дуже детально викладають позиції, програми того чи іншого кандидата в президенти, і я думаю, що в наших людей буде достатньо мудрості й розуму для того, щоб вибрати достойного кандидата, який захищатиме їх інтереси і політичні, і суспільні, і релігійні. І ще раз наголошую на тому, що це категорично заборонено в наших храмах, я думаю, що це стосується й інших християнських конфесій...

Наша офіційна позиція, не залежно від симпатій чи антипатій до нашої церкви, чи буде це нині діючий прем'єр-міністр Янукович, чи це буде інший – ми абсолютно не будемо конкретизувати й наголошувати для наших вірних, що потрібно підтримувати саме цього кандидата. Звичайно Віктор Федорович Янукович довгий час працював у Донецькій обласній держадміністрації, був головою. Ви знаєте, що більшість православних віруючих цього регіону належать саме до УПЦ МП. Так чи інакше, він допомагав нашим парафіям, з його допомогою відбудовувалися, будувалися нові храми. До речі, значну допомогу він надав для нової лаври – Святогорської. Це дуже позитивні моменти, але агітувати саме за нього з церковних амвонів ми не можемо. Хоча, можливо, хтось буде комусь говорити, що саме за нього потрібно голосувати. Це треба буде розцінювати тільки як їх власну симпатію і власний вибір. Але аж ніяк не як офіційну церковну думку, яка десь була поставлена зверху і стала обов'язковою для нижчого духовенства і віруючих..." [16, 5].

Отже, прочитавши ці висловлювання, можна побачити одну характерну рису притаманну кожній з існуючих церков, а саме підтримка церкви є гарантованою тому чи іншому кандидату в депутати чи президенти за умови його підтримки тій чи іншій церкві. Вибори 2004 р. надзвичайно яскраво показали роль і позицію кожної з офіційних церков, що існують та території України. Якщо деякі з них займали дещо нейтральну позицію, або не надто показову в своїх симпатіях до певного кандидата в президенти то одна з них, а саме Українська православна церква Московського патріархату показала себе з найгіршої сторони [7, 6]. Відчуваючи реальну загрозу своєму існуванню та зменшенню впливу на віруючих України. Широковідомим фактом є те, що доходи, які отримує РПЦ на території нашої країни перевищують доходи не тільки отримані нею на території Російської федерації, але й на всій території країн СНД. Тому відчуваючи, що загроза появи помісної церкви може стати реальною, вона пішла на далеко незаконні кроки, що не тільки заборонені законодавством, але й церковними уставами. Показова прихильність УПЦ МП що є філією РПЦ до кандидата з кримінальним минулим і виблудження його перед своїми прихожанами викликало не мале здивування, а в деякого і розчарування. На передодні голосування центральними каналами телебачення було показано сюжет, що розповідав про появу в донецькій області в православній церкві Московського патріархату ікони на якій зображено ряд публічних політиків, на чолі з Януковичем В.Ф. На мою думку, щоб заслужити честь бути канонізованим, потрібно значно більше ніж побудувати церкву на державні гроші, або навіть за свої. Перш за все треба бути безкорисним, справедливим, чесним, багатим як духовно так і морально, не злопам'ятним, людинолюбом, миролюбним, тобто людиною з тими рисами характеру, що возвеличують її над усіма іншими. Думаю зі мною погодиться багато насправді віруючих людей, що образ Янукович В.Ф. далекий від ідеалу духовного лідера і святого, а канонізувати його є виявом великого цинізму. Як ми бачимо, за традицією російська церква вшановує пам'ять не праведних, благочестивих отців, а активних політичних діячів, які стояли і стоять на захисті імперських інтересів.

Ще однією новацією прославила себе УПЦ МП, а саме заманюючи напередодні виборів своїх прихожан до поклоніння Чудотворній Іверській іконі Божої Матері „Вратарниці”, що прибула до нас на передодні виборів з Росії. За словами священнослужителів вона не вивозилась ще ні разу за межі Росії. Чому саме нам українцям на передодні виборів перепала така честь, можна було довідатись відвідавши храми в яких побувала ця ікона. Після того, як віруючі приложились до святині і виходили із храму їм демонстративно вручали листівку із зображенням цієї ікони, великий настінний календар з фотографією Януковича В.Ф. разом із високими

духовними лідерами УПЦ МП, а також брошура „Свята гора Афон – уділ Божої Матері”, що розповідала про історію святих Афонських місць та відвідин їх на чолі з кандидатом в президенти Януковичем В.Ф., Предстоятелем УПЦ МП Блаженнішим Митрополитом Володимиром та намісником Києво-Печерської Лаври Архієпископом Павлом.

Вищі духовні особи тривалий час наполегливо переконували в тому, що церква займається передовсім духовними справами, що вона поза політикою, що, мовляв „Богу – Боже, а кесарю кесарево”. Проте виявляється, що в реальному житті цей принцип для панівної в Україні церкви не діє. Зазначимо, що і не може діяти за означенням, бо ця структура є передусім інструментом впливу Кремля на українського обивателя специфічними засобами церковного впливу.

Те, що УПЦ МП виступила відкрито на боці Віктора Януковича, всупереч проголошеній цим патріархатом соціальної доктрині, стало великою ганьбою, або, як кажуть у такому разі, великою спокусою – і для самої церкви, і для суспільства. Мало того, виявилось, що духівництво, підтримуючи „богомольного” Януковича В.Ф., робило це зовсім не безкоштовно. Звичайно, масштаби цих оборудок навряд чи стануть колись відомі в повній мірі, але навіть те, що стало відомо, вражає своєю нахабністю. Сказано ж бо: „Що було таємним – стане явним.”

В пресі було опубліковано записи розмов, що відбувалися 6 листопада 2004 р. між отцем Віталієм (Косовським), секретарем митрополита Володимира (Сабодана), та функціонером штабу Віктора Януковича Юрієм Левенцем. З цих записів стало відомо, що Віталій (Косовський) вимагав винагород – і немалих – за свою „януковичеводну” діяльність, яку згодом і отримав.

Відповідно до цієї оборудки в церквах Московського патріархату й було організовано роздачу агітаційної літератури за Януковича й проти Ющенка, а о. Віталій (Косовський) зробив публічну заяву: „Ми вважаємо, що для нашої церкви краще буде, якщо президентом буде Янукович. Ми не примушуємо своїх прихожан голосувати тільки за Януковича”. Так говорилося біля митрополичого престолу. А в епархіях Московського патріархату розмова мала інші тони [7, 6].

12 листопада 2004 р. в Донецьку відбулася річне зібрання Донецької та Горлівської епархій Московського патріархату, на якому були присутні 900 осіб парафіяльного духівництва, ченців і черниць. Першим було названо питання про підсумки архієрейського собору РПЦ 2004 р., та головним насправді стало „різне”. Митрополит Донецький і Маріупольський Іларіон (Шукало) „благословив”, тобто зобов’язав духівників обох епархій звернутися з проповіддю під час богослужіння найближчої неділі й закликати всіх православних голосувати тільки за В.Януковича, „православного президента”, а не за „служу сатани” В.Ющенка. Протягом тижня кожен священник при кожному богослужінні був зобов’язаний здійснювати особливі молитви за В.Януковича й щоразу закликати парафіян голосувати за „православного президента”. Перед початком засідання кожному священникові був вручений пакет з півтисячею листівок: одна на підтримку В.Януковича, інша – проти В.Ющенка. Ці листівки владика Іларіон звелів видати після богослужіння кожному парафіянинові в руки. За цю роботу тоді ж священнослужителі отримали і грошову нагороду [7, 6].

Його високопреосвященство Митрополит Донецький і Маріупольський Іларіон (Шукало) в політичному азарті попередив, що якщо 21 листопада результат виборів буде не на користь В.Януковича, то церква може закликати народ вийти з покори новообраній владі й сама поведе його на барикади. Митрополит заявив, що саме Донбас буде лінією фронту і він сам очолить війну. Мало того він зобов’язав своїх підлеглих в день 21 листопада здійснити особливий молебень за перемогу В.Януковича й агітувати в цей день, тобто в день виборів, за цю бажану перемогу, зазначивши, що „нічого вони нам не зроблять”. Високопреосвященний владика порівнював В.Ющенка з фашистом, сатаністом, ворогом Божим і зобов’язували це повторювати людям. Особливо ревно виконував вимоги митрополита Іларіона настоятель Свято-Успенської церкви м. Донецька о. Євгеній (Михайленко), який попередив, що ті хто голосуватиме за Ющенка, відлучаються від причастя терміном на два місяці; хто не прийде на вибори, має відбити десять поклонів; тим хто голосуватиме за В.Януковича, буде безоплатно відслужено молебень [7, 7].

Тим часом багато священнослужителів Московського патріархату, слухаючи далеко не євангельські інструкції, що прорікалися з уст ієрархів, іронічно всміхалися, але мусили після зборів вантажити прокламації в свої автомобілі, боячись свого церковначалія. Але варто особливо підкреслити, що були й чесні священники цієї церкви, які не лише не брали участь у цьому бруді, а й виступали з прилюдним осудом участі церкви в подібних діяннях.

Пряма участь церковнослужителів у брудних виборчих іграх суперечить „Основам соціальної концепції” Російської православної церкви Московського патріархату, прийнятої Архієрейським собором у 2000 р. й підписаної всіма ієрархами. У цьому документі зазначається: „Існують царини, в яких священнослужителі й канонічні церковні структури не можуть надавати допомогу державі й співпрацювати з нею. Це... політична боротьба, передвиборна агітація, компанія на підтримку тих, чи тих політичних партій, громадянських та політичних лідерів”, Або „Не можлива участь церковного Священноначальства й священнослужителів, а отже, й церковної Повноти, в діяльності політичних організацій, у перед виборчих процесах, таких як публічна підтримка політичних організацій чи окремих кандидатів, що беруть участь у виборах, агітація тощо”, В документі зазначається, що „вища церковна влада не подає спеціального благословення на політичну діяльність мирян”. Але єпископат, починаючи з митрополита Собоdana, й переважна більшість духівництва РПЦ в Україні чинили якраз навпаки, нехтуючи власними постановами, а головне – зневажаючи євангельські заповіді й моральні норми церковного Переказу.[7, 7]

Отже ми бачимо, що у виборах на користь одного з кандидатів були задіяні і виконували рекламну функцію далеко не рядові священники, а церковні лідери УПЦ МП, які безпосередньо підпорядковуються РПЦ. Ще за часів Царської Росії православна церква відзначалась особливим ставленням до влади, що у значній мірі відрізняє її від католицької церкви. Якщо для католицизму по суті можливий бунт проти влади, то він є неможливим для православ'я. Ця покірність і легітимація влади, іншими словами – прийняття а ргіогі законності влади, також є одним з пояснень тієї дискредитації, якої зазнали православні церкви в тому чи іншому історичному часі [10, 13].

Початок ХХІ століття не став виключенням для православ'я, так як за допомогою і наказами вищого церковного духовенства, в церквах МП зберігалась і розповсюджувалась політична агітація за підтримку В.Януковича (Додаток 1).

Ще одне надзвичайно цікаве повідомлення, яке приурочене виборам президента було надруковане в газеті „Народна опозиція” за грудень 2004 р. Діаконом Андрієм Кураєвим, професором Свято-Тихонівського Православного Богословського Інституту, с.н.с. кафедри філософії релігії й релігієзнавства філософського факультету МГУ (Росія) під назвою “Жодного голосу за Ющенка! або Чому українська православна церква підтримала Януковича?” В якій він детально розписує симпатії і антипатії УПЦ МП (підрозуміваючи РПЦ), стосовно претендентів на пост президента України, а саме:

„Однією з незвичайних рис президентської компанії 2004 р. на Україні стала відкрита, активна й наполеглива участь у ній Української Православної Церкви Московського Патріархату [8, 3].

Що змусило церковних ієрархів зробити настільки однозначний і публічний вибір?

Україна як цілісний організм ще не склалася. Її багатолікність, багатокладність виявилися несподіванкою для всіх. Вона виявилася несподіванкою для нас, росіян, які приїжджали в Крим або в Одесу й вважали, що такі ж настрої у Львові. Вона виявилася несподіванкою й для західних політиків, які мали справу з американо-канадською українською антирадянською діаспорою, переважно галицькою, і вважали, що так само на відносини з Росією дивляться й в інших частинах України. А виявилось все складніше. Історія тієї ж України показує, що коли українські президенти порушували свої обіцянки, дані Росії або російському населенню України, то ніяких наслідків для політики Росії у відношенні до України не наступало Росіянам до тепер здається, ніби Україна – частина Росії, і тому все те, що відбувається між ними, є якесь непорозуміння., внутрішньосімейні тертя. Звідси й відсутність азарту в полеміці, відсутність наполегливості в переслідуванні своїх інтересів. Братам треба поступатися й прощати...

Зовсім інші відносини західних спонсорів з їх креатурами. Ухилятися від виконання їхніх замовлень навряд чи вдасться. Так що у випадку перемоги „жовтогарячої революції” Україні доведеться стати „банановою республікою”.

Так завершилися 13 років обвинувачень Української Православної Церкви Московського патріархату в антипатріотичній діяльності. Саме УПЦ МП зайняла позицію, що могла б забезпечити й збереження цілісності України, і збереження її самостійності хоча б на рівні 90-х років. Напроти „національні Церкви” начебто Київського патріархату” підтримали Ющенко, а виходить висловилися за демонтаж останніх залишків незалежності України від західного політичного світу” [8, 3].

Правильно зазначено Діаконом Андрієм Кураєвим, що: „Росіянам до тепер здається, ніби Україна – частина Росії, і тому все те, що відбувається між ними, є якесь непорозуміння, внутрішньосімейні тертя.” З надією відродити на Україні колишній вплив та велич РПЦ за дорученням президента Путіна, 11 червня 2004 р. заступник голови Зовнішнього економічного банку Сторчак передав чек на 10 млн. рублів (330 тис. дол.) предстоятелю УПЦ МП митрополиту Володимиру (Сободану) на фінансування будівництва кафедральних соборів у Луцьку, Тернополі, Сімферополі та Івано-Франківську, тобто у тих містах, де церква була позбавлена своїх єпархіальних соборів після розколу в українському православ’ї [7, 6-7].

Тісне співробітництво УПЦ МП та РПЦ з режимом Л.Кучми, що захопив владу шляхом фальшування виборів, і має нести відповідальність за тотальне розкрадання національного багатства, убивства журналістів, опозиційних політичних діячів та інші кримінальні діяння, давно підірвало авторитет цієї церковної структури. Моральне падіння духовенства Московського патріархату стало особливо очевидним після того, як Верховним Судом було підтверджено, що команда Кучми-Януковича в ході виборів запровадила в країні масові порушення прав людини, насаджуючи брехню і обман громадян і, нарешті, шляхом фальшування й обману вкрала мільйони голосів виборців. [7, 6-7].

Росія залишиться для України і після виборів основним стратегічним партнером. Заборона чи нагальна відкрита протидія діяльності УПЦ МП могла б визвати в подальшому масові протести. Отож, на другий день, після інавгурації Президент України, Віктор Ющенко здійснив офіційну поїздку до Росії, де одразу після зустрічі з Президентом Росії Володимиром Путіним, яка тривала понад три години, відвідав резиденцію патріарха Росії Алексєм II у Свято-Данилівському монастирі.

На цій зустрічі В. Ющенко заявив, що завжди сповідував політику, за якої світська влада не повинна втручатися у церковні справи. „Я ніколи не вказуватиму перстом, кому і куди ходити. Є речі, до яких світська влада не повинна мати відношення”, - зазначив він. Водночас Президент висловився за „посилення довіри між владою і Церквою”. Розповідаючи про перебіг виборчої компанії в Україні, В.Ющенко зазначив, що це були нелегкі вибори. „На мій народ і на мене особисто впали великі іспити”, - сказав він. Характеризуючи події листопада-грудня 2004 р., він зізнався, що всі українці молилися за те, аби фінал був правильним і все відбувалося винятково по-християнськи”. „Ми щасливі, що не пролилося жодної краплі крові. Я гордий і радий за те, що у ці нелегкі хвилини ми були разом з Церквою”, - сказав Президент України. Також В.Ющенко заявив, що з розумінням ставиться до обставин, коли в країні „існують кілька конфесій, кожна з яких має свою історію, іноді непрості сторінки”. Він розповів патріарху про традицію останніх років, коли Президент і прем’єр-міністр України на Різдво і Великдень відвідують храми всіх православних конфесій, аби таким чином „продемонструвати терпіння і толерантність, повагу до духовного життя”. У відповідь Патріарх Московський і Всієї Русі Алексій II заявив, що така позиція – „це запорука того, що у країні буде мир і стабільність”. Патріарх привітав В.Ющенко з перемогою на президентських виборах і заявив, що Церква з повагою ставиться до волевиявлення українського народу. Алексій II висловив надію, що за часів президентства В.Ющенко Україна буде процвітаючою об’єднаною державою, а „відносини між країнами слов’янської традиції будуть активізовані” [17, 2].

У передвиборній боротьбі українська нація стала на шлях очищення й преображення, тоді як церква Московського патріархату невинно забруднилася в кримінальних обставинах кучмівського режиму. Хто знає якими шляхами їй треба шукати виправдання перед українським суспільством [7, 6-7].

Розділення суспільства – це характерна риса суспільств, які перебувають у стані трансформації. В Україні ж існує велика кількість історичних причин та охочих, які цю рису посилюють. Нарешті, те, що відбувалося під час передвиборної боротьби та в період „помаранчевої” революції, примусило задуматися багатьох релігійних лідерів про духовне єднання українського народу, яке б не призвело в подальшому до розколу України.

Релігійні інституції в Україні далеко не монолітні. Про це зазначалось неодноразово, та все ж саме Церква (у даному контексті, зрозуміло, не якась конкретна, а як суспільна інституція) має в такий перехідний період особливо значний потенціал. Вона об'єднує заможних і злиднених, малописьмених і високоосвічених, лівих і правих, при владі і в опозиції. І, як би там не було, має моральний авторитет, котрий дозволяє їй говорити про речі духовного характеру, а ніж політична боротьба, в ході якої, надзвичайно часто, забувають про мораль. Політика завжди потребує корекції мораллю та здоровим глуздом, українська ж політика потребує цього величезною мірою [2, 25-28].

Отож, на початку лютого 2005 р. в Софіївському соборі Києва разом з главами українських християнських Церков Віктор Ющенко помолився за єдність і мир в Україні.

Свої благословення главі української держави дали патріарх Київський та вся Україна Філарет (УПЦ КП), митрополит Володимир (УПЦ МП), кардинал Любомир Гузар (УГКЦ), митрополит Мефодій (Українська Апокаліптична Павославна Церква), кардинал Мар'ян Яворський (Римо-католицька церква), Комендант Григорій (Всеукраїнський союз об'єднань Євангелістських християн-баптистів), єпископ Михайло Паночко (Церква християн віри Євангелістської України), президент Української Уніонної конференції Церкви адвентистів сьомого дня Володимир Крупський, єпископ Леонід Падун (Українська християнська Євангелістська Церква), єпископ В'ячеслав Горпинчук (Українська лютеранська церква). Всі вони побажали новому Президенту мужності у роботі на благо України та її громадян. Зокрема, Л.Гузар запевнив Президента, що християнські церкви будуть підтримувати його своїми молитвами, і наголосив, що В.Ющенко має провадити український народ у майбутнє Божою волею. Митрополит Мефодій висловив впевненість, що „державна мудрість” В.Ющенка сконсолідує український народ та допоможе у справі об'єднання православних церков у єдину українську православну церкву. В свою чергу В.Ющенко у своїй короткій промові назвав символічним те, що помолився в Софіївському соборі разом зі своїми соратниками, маючи вирішувати ті самі питання, які свого часу вирішували, приходячи за молитвою до того ж собору, князь Ярослав Мудрий зі своїми соратниками. В.Ющенко назвав події, що відбувалися в Україні протягом останніх двох місяців, Божим промислом і нагадав, що під час помаранчевої революції не пролилася жодна краплина крові. Він ще раз наголосив, що говорячи сьогодні про соборність України, треба мати на увазі не тільки цілісність її кордонів, але й спільне розуміння „світоглядних речей”. „Це не дає можливості шматувати народ, керуючись різними ознаками – мовою, вірою, чи історією”, - наголосив голова держави. Водночас, він наголосив, що на плечах духовенства лежить не менше відповідальності за підтримання в Україні соборності, миру та злагоди, ніж на плечах Президента держави. „Хотів би від імені колег, політичних побратимів, мільйонів людей схилити голову перед вами за всі духовні молитви, які ви творили десятки та сотні разів”, - наголосив Ющенко. „Ніхто зі світської влади не може вказувати перстом, до якого храму ходити. Я присягаюсь, що ми дамо можливість кожній людині ходити в той храм, який вона обрала і говорити тою мовою, якою вона обрала”, - додав він [3, 2].

Подальший розвиток ситуації, що склалася в нашій країні, видається, накладає особливу відповідальність на Церкву (якщо, звичайно, припустити, що за дві тисячі років був бодай один день, який би не накладав на неї відповідальності, тим паче особливої). Про що саме йдеться? Йдеться про те, що суспільство бажало розколоти не тільки за мовними, політичними, але й за

релігійними ознаками. Отак відразу загоїти рубці на душі народу не так уже і легко, як це видається на перший погляд. Твердити, що маємо звичайне протиріччя між прибічниками кандидатів у президенти є неправильним, так як в ході цих ігрищ були задіяні технології, що значною мірою вплинули на психологічне і моральне здоров'я нації. Отож, насамперед, Церква й релігія тісно пов'язані з необхідністю створення в країні нового морального клімату [17, 2].

Додаток 1.

Відозва Союзу православних громадян України.
ПРАВОСЛАВНА ЦЕРКВА В НЕБЕЗПЕЦІ !

Брати і сестри! 31 жовтня 2004 року в Україні пройдуть вибори Президента країни. На цих виборах до влади рветься ставленик націонал-екстремістів і уніатів Віктор Ющенко. Православна Україна в небезпеці!

Навколо Ющенко зібралися ті, хто захоплював наші храми, хто бив наших священиків! Подивіться, кого Ющенко провів у Верховну Раду і хто значиться у списку його блоку „Наша Україна”. Це Лілія Григорович, котра під час штурму уніатами православної єпархії на Західній Україні особисто була православного по голові. Це Червоній і Пороський, які організували і особисто проводили насильницькі захоплення православних храмів, вчинили свавілля і беззаконня. Це відлучений за церковні злочини від Всесвітньої Церкви Михайло Денисенко (Філарет), з яким Ющенко носить, як з писаною торбою. Це багато інших, котрі чекають приходу до влади Ющенко, щоб знову розпочати гоніння на Православну Церкву.

Якщо Ющенко прийде до влади, на Церкву чекає суворе випробовування. Ющенко – це продовження і поширення розколу в Церкві, Ющенко – це засилля уніатів і папістів.

Тільки нинішній Прем'єр-міністр України, кандидат у Президенти України Віктор Федорович Янукович здатний зупинити Ющенка і його команду войовничих націоналістів.

В.Ф.Янукович своїми справами довів глибоку православну віру і відданість Православній церкві. Тільки В.Ф.Янукович здатний покласти кінець багаторічному розколу і не допустити уніатського гніту.

В.Ф. Янукович - це мир, благополуччя і єдність Церкви, це спорудження храмів і монастирів, це процвітання Православної Церкви!

Брати і сестри! У цей важкий для долі Православ'я в Україні час встанемо на захист Матері-Церкви! Наша тисячолітня Мати-Церква в небезпеці! Усі прийдемо на вибори 31 жовтня 2004 року і віддамо свої голоси за В.Ф.Януковича.

Жодного голосу православного християнина за Ющенка. Ті хто голосують за Ющенка, зраджують Православну віру і Православну Церкву! [9]

1. Берец І. Чи житимемо краще?// Новини Закарпаття. – 1994 р. – 16 квітня. – С.6.
2. Бондаренко В. Релігія і політика. - Людина і світ, 1998. - №2. – С.25-28.
3. В Софії молилися за Україну// Неділя-тиждень. – 2005 р. – 29 січня – 4 лютого. - № 5. – С.2.
4. Дудар Н. Релігійність українського суспільства: останні дослідження. - Людина і світ, 2003. - №1. – С.8-13.
5. Дудар Н.П., Шангіна Л.І. Віра й релігія в житті українців // Національна безпека. – 2000. - №10. – С.83-98.
6. Жилюк С. Російські Чорносотенні святі // Клич. – 1996 р. – травень. – С.7.
7. Зінченко А. Чадне кадило (як московська патріархія „не втручалася в політику) //Українське слово. – 2005 р. – 9-15 лютого. – № 6. – С. 6-7.
8. Кураєв А. Жодного голосу за Ющенка! або Чому українська православна церква підтримала Януковича? // Народна опозиція. – 2004 р. – грудень. – №7. – С.3.
9. Листівка УПЦ РП.